

УДК 81'276.3-027.553=161.2=162.1=411.16

**СТРАТЕГІЯ КООПЕРАТИВНОСТІ В КОМУНІКАЦІЇ ДІТИ → БАТЬКИ
В СІМ'ЯХ З РІЗНОЮ ЕТНІЧНОЮ НАЛЕЖНІСТЮ
(на матеріалі творів Івана Франка)**

Оксана Трумко

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська 1, м. Львів 79000, Україна
oksana_trumko@ukr.net*

У статті досліджено стратегію кооперативності як ознаку мовлення дітей до батьків в українській, польській та єврейській сім'ях. Взаємодію *комунікативна тактика ↔ етнічна належність сім'ї* обґрунтовано шляхом аналізу лінгвістичних (мовленнєвих актів/комплексних мовленнєвих актів і комунікативних смислів) та кількісних (частотність) показників комунікативних тактик *виправдовування, заспокоєння, згоди, надання нової інформації, надання поради, похвали, спонукання до виконання певних дій та спонукання до надання нової інформації*.

Ключові слова: сфера сімейної комунікації, стратегія кооперативності, комунікативна тактика, мовленнєвий акт, комплексний мовленнєвий акт, комунікативний смисл.

Питання сімейного кооперативного мовлення в українському мовознавстві досліджували В. Козлова, О. Проценко, А. Семенюк, Л. Солощук та ін. [1: 4–5], обравши за об'єкт аналізу тексти англomовної художньої літератури. На матеріалі україномовних текстів художньої літератури проблема комунікації *діти → батьки* все ще маловивчена.

Мета статті – дослідити взаємодію *комунікативна тактика ↔ етнічна належність сім'ї* на матеріалі прозових творів Івана Франка (т. 14–22). Теоретичне підґрунтя для аналізу формує низка категорій. Насамперед, *стратегія кооперативності* – це комунікативна діяльність, спрямована на пошук «спільної мови», тобто діалогічного (чи полілогічного) співробітництва через добір спеціальних мовних засобів представлення реального стану речей, вибір тональності спілкування, формування сприятливої атмосфери взаємодії всіх учасників комунікації [2: 378–379; 3: 159]. Вирішенню часткових або основних завдань стратегії кооперативності сприяють *комунікативні тактики* як функціональні одиниці послідовних мовленнєвих дій [4: 274]. Для розмежування тактик враховуємо мету адресанта, виявлену на рівні кожного функціонального відрізка комунікативного акту, тобто мовленнєвих ходів [5: 91]. *Мовленнєві акти* виступають як найменші комунікативні одиниці текстового рівня [6: 60–61; 7: 280]. Вони реалізується за схемою: «‘S має дещо на увазі, вимовляючи x,’ (приблизно) еквівалентно тому, що ‘S має намір висловленням x справити певний вплив на слухача через розпізнання ним цього наміру’» [8: 21]. Врахуємо і *комунікативний смисл*, тобто вербалізоване в мовленні значення мовних одиниць, сконструйоване мовною свідомістю комунікантів [9: 5].

Завдання статті – з'ясувати набір комунікативних тактик стратегії кооперативності в комунікації *діти → батьки*; виявити спільні та відмінні

лінгвістичні/кількісні показники комунікативних тактик в українській, польській та єврейській сім'ях.

Для реалізації поставлених завдань застосовуємо методи конверсаційного аналізу, дискурсивного аналізу та інтент-аналізу, які дозволили виявити лінгвістичні показники комунікативних тактик (мовленнєві акти та комунікативні смисли). Метод кількісного аналізу посприяв вияву кількісних показників комунікативних тактик їх частотності. Метод корелятивного аналізу забезпечив розкриття зв'язку між соціальною ознакою (у даному випадку, етнічною належністю сім'ї) та мовним явищем, тобто певною комунікативною тактикою. Порівняльний метод допоміг з'ясувати спільні та відмінні лінгвістичні та кількісні показники комунікативних тактик цієї взаємодії *комунікативна тактика ↔ етнічна належність сім'ї*.

Насамперед розкриємо набір тактик, які характеризують стратегію кооперативності.

Комунікативна тактика виправдовування – це тактика, яку мовець використовує для пояснення змісту своїх дій з метою переконати співрозмовника «або в тому, що його дії не є такими вже й поганими, або в тому, що в нього були поважні підстави зробити саме так, а не інакше» [10: 12].

У комунікації *діти → батьки* в українській сім'ї зміст цієї тактики передають:

– мовленнєвий акт *пояснення*, що актуалізує комунікативний смисл 'вказівка на причини своєї неправильної, з погляду батьків, поведінки' («– *Та що ж, коли я не вмю мислити так, як люди!* – сказав він, обтираючи сльози» [20: 70]);

– мовленнєвий акт *прохання*, який передають комунікативні смисли: 'спонукання до припинення конфлікту', 'позначення своїх слів як таких, що відповідають дійсності', 'вказівка на авторитетне джерело' та 'визначення своїх дій як прагнення відкрити правду' («– *Не гнівайся на мене, тату. Я правду кажу. Що то то ховати? Всякий вам то само скаже...*» [21: 327]);

– комплексний мовленнєвий акт *заперечення-інформування*, який ілюструють такі комунікативні смисли: 'заперечення звинувачень, висловлених батьком' та 'позначення необхідності виконання таких дій у ситуації, що склалася' («– ...*Мені й не снилося моралізувати, але бачиться, що сама делікатність вимагає, аби татко поводився з нею прилично*» [22: 52]).

У мовленні дітей до батьків у польській сім'ї тактика виражена комплексним мовленнєвим актом *заперечення-інформування*, який передають такі комунікативні смисли: 'заперечення негативної оцінки', 'вираження здивування та нерозуміння позиції батьків', 'інформування про свої справжні наміри', 'позначення своїх слів як правдивих' та 'вибачення' («– *Але ж, таточку, – з нерушимим супокоем відповів Густав, – я не хотів вас образити, а коли образив несвідомо, то перепрошую... Правда все-таки правдою останеться, незалежно від того, хто її говорить... Тут діло йшло взагалі о конечності розширення дотеперішньої вашої господарки... Що в тім образливого?*» [23: 376]).

У комунікації *діти → батьки* в єврейській сім'ї тактика *виправдовування* не виявлена.

Комунікативна тактика заспокоєння – це мовленнєва дія, яка спрямована на зменшення чи нейтралізацію негативного психоемоційного стану співрозмовника [11: 154].

У мовленні дітей до батьків в українській сім'ї тактика виражена за допомогою:

– мовленнєвого акту *обіцянки*, що передає комунікативний смисл ‘повідомлення про наміри не виконувати запланованих дій під впливом прохання одного з батьків’ («– ...Не буду говорити про се нікому» [24: 52]);

– комплексного мовленнєвого акту *прохання-інформування*, що реалізує такі комунікативні смисли: ‘спонукання до нормалізації психоемоційного стану’, ‘заперечення негативних наслідків для батьків’, ‘позначення шляхів вирішення проблеми’ («– Ви, дедику, не журіться. Що то значить косівський суд? Ова! Ми ще до Коломиї ходімо, а як там не знайдемо правди, той до самого Львова, навіть до самого цісаря трафимо. Впадемо перед ним на коліна і все розповімо...» [25: 439]).

Комунікації *діти* → *батьки* у польській сім’ї характерні:

– мовленнєвий акт *заспокоєння*, що позначає комунікативний смисл ‘спонукання до зміни емоційного стану’ («– Успокійтеся, мамцю! – благов Едмунд» [23: 361]);

– комплексний мовленнєвий акт *прохання-обіцянки*, який передають комунікативні смисли: ‘спонукання до припинення хвилювань’ та ‘обіцянка надати інформацію, що спростує переживання батьків’ («– Не бійтеся, таточку, я зараз скажу вам усе, як перед богом, по щирій правді...» [26: 315]).

Спілкуванню *діти* → *батьки* в єврейській сім’ї тактика *заспокоєння* не характерна.

Комунікативна тактика *згоди* – це вербалізація позитивної реакції мовця до особи співрозмовника, його поведінки, соціального статусу тощо [12: 154].

В українській сім’ї мовлення дітей до батьків розкривають:

– мовленнєвий акт *згоди*, що актуалізує комунікативний смисл ‘стверджувальна відповідь на спонукання батьків’ («– Добре, татку, – мовив хлопець» [27: 73]);

– мовленнєвий акт *інформування*, який передають такі комунікативні смисли: ‘ототожнення своєї позиції із позицією батьків’ та ‘заклик до виконання запропонованих дій’ («– Я й сам виджу, що нам сесю зиму із самого господарства не перезимувати... А для безпеки зробім так, як ось кажете: городім коші!» [21: 312]).

У польській сім’ї тактику реалізує мовленнєвий акт *інформування*, що передає комунікативний смисл ‘повідомлення про виконання дій у проханні батьків’ («– Ну, що ж, коли потрібно, то я й зроблю. Се вже я можу зробити» [28: 340]).

Для комунікації *діти* → *батьки* в єврейській сім’ї характерні:

– мовленнєвий акт *згоди*, що позначає комунікативний смисл ‘ототожнення власної позиції сина із позицією батьків’ («– Якби він був бідний, то дав би доньку за тебе. – А певно» [29: 470]);

– мовленнєвий акт *схвалення*, який виражають такі комунікативні смисли: ‘позитивна оцінка пропозиції батьків’, ‘ототожнення позиції батьків із власною’ та ‘подяка’ («– Добре кажете, мамо! І я сам так гадаю. Дякую вам!» [29: 471]).

Комунікативна тактика *надання нової інформації* полягає в констатації реального або нереального факту та в передаванні мовцем повідомлень про світ, довкілля, явища, події [13: 454]. Це може бути повідомлення про подію, повідомлення про переживання, повідомлення про стан і намір, коротке інформаційне повідомлення, констатуюче повідомлення [14: 92].

В українській сім’ї засобами вираження тактики в мовленні дітей є:

– мовленнєвий акт *інформування*, що актуалізує комунікативні смисли ‘повідомлення нової інформації’ та ‘вказівка на джерело інформації з метою переконати батьків в істинності своїх слів’ («– ...Мошко задає вам якоїсь трукти в

горівці <...> Десь одна наймичка підледіла Мошка вночі, як сипав із якоїсь флящини якісь кроплі до тої фляшки, в якій держить для вас горівку і з якої не дає нікому, крім вас» [25: 436–437]);

– мовленнєвий акт *пояснення*, що ілюструє комунікативний смисл ‘інформування про причини не реалізації сподівань батьків’ («– *Та що ж там такого?* – спросив отець. – *Я нічого не бачу.* – *Бо вже го тепер десь нема,* – відповів Андрій» [30: 32]).

У польській та єврейській сім'ях тактику реалізує мовленнєвий акт *інформування*, який конкретизує комунікативний смисл ‘повідомлення нової інформації’ («– *Всі їдемо, я і він. І, певно, забере з собою своїх демуазельок...*» [26: 298–299]; «– *А чого ж тобі треба? Чим би ти хотів бути?* – *Розбійником,* – мовив усміхаючися Дувідко, – *не для грошей, не для рабунку – що мені гроші? Візьму і закопаю в землю. А для самої небезпеки, для тих дивних пригод, що на саму їх згадку аж мороз іде по тілі...*» [31: 186]).

Комунікативна тактика надання поради – це комунікативна діяльність, спрямована на зміну стану справ, який склався навколо адресата з позиції теперішнього часу: адресант спонукає співрозмовника до виконання дії, яка повністю відповідає інтересам адресата, будучи доцільною і корисною для нього [15: 9].

В українській сім'ї для реалізації цієї тактики діти використовують мовленнєвий акт *поради*, що виражає комунікативні смисли ‘позначення своїх дій як поради’, ‘позитивна оцінка своїх слів’, ‘негативна оцінка позиції батьків’, ‘спонування до певних дій’, ‘вказівка на перспективи, які очікують на батьків у разі виконання запропонованих дій’ («– *...Ось ліпше я вам пораджу, а ви послухайте, то ще, дасть бог, все буде добре. Ми сей час нині рушимо в полонину... Чень бог дасть, що там і ліпше поздоровієте...*» [30: 159]).

У польська сім'ї мовленнєвий акт *поради* реалізує такі комунікативні смисли: ‘вказівка на те, як батьки повинні діяти, щоб досягнути успіху’, ‘спонування до дій’, ‘пояснення власної позиції, яка є відмінною від батьківської’, ‘озвучення негативних наслідків для всієї сім'ї, якщо батько не змінити своїх поглядів’, ‘демонстрування переваг від виконання визначених дій’ («– *...я б думав, що й вам, старшому поколінню, а спеціально таткові, не слід би закладати руки та ждати з неба благодаті <...> ...Наш час реальний, треба й вам реальними очима на світ глядіти. Mat muss sich strecken nach der Decken¹, – як німець каже. Треба тямити, що тепер в житті одиниць і цілих народів основна сила – капітал. Де срібла нема, там усі патріотизми накупі чорта варті. З голим патріотизмом з голоду погинемо, а як в касі будуть міліони, тоді можемо і в патріотизм забавитись» [23: 375]).*

У комунікації діти → батьки в єврейській сім'ї тактика надання поради не виявлена.

Комунікативна тактика позитивної оцінки реалізується шляхом повідомлення партнеру позитивної інформації про нього у формі похвали, компліментів, схвальних оцінок або вираження позитивного ставлення, скерована на оцінку минулих дій, вчинків, думок [16: 85].

У мовленні дітей до батьків в українській сім'ї тактику передає мовленнєвий акт *похвали*, що виражає комунікативний смисл ‘позитивна оцінка результатів діяльності батьків’ («– *Так ладно видовбали...*» [24: 38]).

¹ Людина мусить простягатися відповідно до покривала (нім.). – Ред.

Комунікацію *діти* → *батьки* в польській сім'ї характеризує мовленнєвий акт *компліменту*, який ілюструє комунікативний смисл 'позитивна оцінка особистих якостей батьків' («– У мамі надлюдська сила, надлюдський розум! – з подивом шептав Адаш» [28: 339]).

У спілкуванні дітей до батьків у єврейській сім'ї тактика *надання поради* не виявлена.

Комунікативна тактика спонукання до виконання певних дій – це мовленнєва діалогічна взаємодія комунікантів, яка відбувається під впливом спонукальної інтенції ініціатора і спрямована на здійснення директивного впливу на адресата в конкретній комунікативній ситуації [17: 7].

У мовленні дітей до батьків тактику реалізує мовленнєвий акт *прохання*, що актуалізує такі комунікативні смисли: 'спонукання до виконання певних дій' та 'вказівка на причину свого прохання' («– Візьміть і мене з собою, мамуню! – говорить маленька Гандзя, ламаючи губки. – Мені самій страшно в хаті!» [32: 91]).

У польській сім'ї діти, спілкуючись із батьками, використовують мовленнєвий акт *прохання*, його передають комунікативні смисли: 'позначення своїх дій як прохання', 'спонукання до виконання дій', 'декларації своїх прав, підкреслення свого віку і статусу', 'висвітлення своєї мети' («– ...може б тато були ласкаві показати мені книжки, рахунки!.. <...> ...Прошу тямити, що тут діло йде не лише о татову особу, але також о маму і о сестру... А чень же тато признають, що я, як найстарший син, а тепер уже не тільки повнолітній, але й повноправний, маю право вглянути в наші родинні діла, поінтересуватися ними і зайнятися по змозі їх направою» [33: 193–194]).

Для комунікації *діти* → *батьки* в єврейській сім'ї характерний мовленнєвий акт *прохання*, його виявляють комунікативні смисли 'спонукання до виконання дій' та 'вказівка на спосіб виконання дій' («– Підіть самі до Леона, поговоріть з ним, уладьте, умовтеся, щоб ми якнайшвидше заручилися, уладьте моє щастя! [29: 443]).

Комунікативна тактика спонукання до надання нової інформації постає як певний тип мовленнєвої взаємодії комунікантів, де здійснюється «трансфер знання» від адресанта до адресата, за допомогою спонукання співбесідника вступити в мовленнєве спілкування та відповісти на запитання [18: 18].

У мовленні дітей до батьків в українській сім'ї цю тактику виражає мовленнєвий акт *запитання*, що передає комунікативний смисл 'запит на отримання нової інформації' («– А нащо, татуню, кладете в огонь кінець огнива? <...> А хіба як припадене, то не буде гнити?» [24: 38]).

У польській та єврейській сім'ях мовленнєвий акт *запитання* передає комунікативні смисли 'запит на отримання нової інформації' та 'спонукання до отримання нової інформації' («– Ну, що за історія? – ледве чуто запитав Никодим» [34: 236]; «– Ну, що? – спитав він, глядячи їй у очі <...> Пристає, прийми?» [29: 445]).

Здійснений аналіз дозволяє порівняти засоби реалізації комунікативних тактик у різних сім'ях.

	Українська сім'я	Польська сім'я	Єврейська сім'я
--	------------------	----------------	-----------------

КТ ² виправдовування	МА пояснення МА прохання КМА заперечення- інформування	– – КМА заперечення- інформування	– – –
КТ заспокоєння	МА обіцянки КМА прохання- інформування	– – МА заспокоєння КМА прохання- обіцянки	– – – –
КТ згоди	МА згоди МА інформування	– МА інформування	МА згоди – МА схвалення
КТ надання нової інформації	МА інформування МА пояснення	МА інформування –	МА інформування –
КТ надання поради	МА поради	МА поради	–
КТ позитивної оцінки	МА похвали –	– МА компліменту	– –
КТ спонукання до виконання певних дій	МА прохання	МА прохання	МА прохання
КТ спонукання до надання нової інформації	МА запитання	МА запитання	МА запитання

Рисунок. Лінгвістичні показники комунікативних тактик в сім'ях, різних за етнічною належністю

Переконаємося, що засоби реалізації одних і тих же тактик є спільні та відмінні.

Тепер спробуємо з'ясувати роль кількісних показників у вираженні комунікативних тактик, тобто частотність комунікативних тактик. Для підрахунку частотності комунікативних тактик використовуємо методику, яку запропонувала В. Перебийніс [19]. Частотність встановлюємо на основі пропорції між кількістю мовленнєвих ходів на позначення конкретної тактики в окремому типі сім'ї та кількістю усіх виявлених мовленнєвих ходів, що позначають стратегії кооперативності в певному етнічному типі сімей. Наприклад, кількість мовленнєвих ходів на позначення комунікативної тактики *виправдовування* в комунікації *діти* → *батьки* в українській сім'ї – 9, загальна кількість усіх мовленнєвих ходів на позначення комунікативної стратегії кооперативності для української сім'ї становить 237, відповідно частота вживання комунікативної тактики *виправдовування* для української сім'ї – 3,8% (частотність відображає співвідношення, виражене формулою: $MX \cdot 237 - 100\% : 9 \cdot MX - x\%$). Таким чином ми встановили частотність функціонування комунікативної тактики *виправдовування* в українській сім'ї, щоб порівняти його із показником у польській сім'ї.

² Використано скорочення: КТ – комунікативна тактика, МА – мовленнєвий акт, КМА – комплексний мовленнєвий акт

	Українська сім'я	Польська сім'я	Єврейська сім'я
КТ виправдовування	3,8	4,1	–
КТ заспокоєння	2,6	2,8	–
КТ згоди	4,7	4,1	7,6
КТ надання нової інформації	43,4	56,6	51,9
КТ надання поради	1,3	1,4	–
КТ позитивної оцінки	0,9	2,8	–
КТ спонукання до виконання певних дій	11,5	9,7	11,4
КТ спонукання до надання нової інформації	31,9	18,6	29,1

Рисунок. Кількісні показники комунікативних тактики в сім'ях, різних за етнічною належністю (%)

Так ми виявляємо, що, в основному, кількісні показники взаємодії комунікативна тактика ↔ етнічна належність сім'ї подібні, за винятком тих випадків, коли вони взагалі відсутні щодо певного різновиду сім'ї.

Висновки. 1. Стратегію кооперативності в комунікації діти → батьки реалізують комунікативні тактики виправдовування, заспокоєння, згоди, надання нової інформації, надання поради, позитивної оцінки, спонукання до виконання певних дій та спонукання до надання нової інформації.

2. Комунікативні тактики, виявлені в мовленні дітей до батьків, мають спільні та відмінні лінгвістичні показники, тобто наявні або відсутні мовленнєві чи комплексні мовленнєві акти.

Спільні лінгвістичні показники. Тактики спонукання до виконання певних дій та спонукання до надання нової інформації у всіх типах сімей мають спільні лінгвістичні показники. Комунікативну тактику надання нової інформації у всіх типах сімей реалізує мовленнєвий акт інформування. Комунікативні тактики виправдовування, згоди та надання поради мають спільні для української та польської сімей комплексний мовленнєвий акт заперечення-інформування, мовленнєвий акт інформування та мовленнєвий акт поради відповідно. Для вираження комунікативної тактики згоди в українській та єврейській сім'ях характерний мовленнєвий акт згоди.

Відмінні лінгвістичні показники. Комунікативні тактики заспокоєння та позитивної оцінки в українській та польській сім'ях мають відмінні лінгвістичні показники; в єврейській сім'ї тактики не виявлені.

3. Кількісні показники, тобто частотність комунікативних тактик, в мовленні дітей до батьків, в основному, подібні. Про це свідчить кількість вживання тактик виправдовування, заспокоєння, згоди та надання поради в українській та польській сім'ях; тактики спонукання до надання нової інформації в українській та єврейській сім'ях.

Відмінні показники характерні для мовлення єврейської сім'ї: там відсутні комунікативні тактики виправдовування, заспокоєння та надання поради.

Найчастіше реалізуються комунікативна тактика *спонукання до надання нової інформації* в українській та єврейській сім'ях і комунікативна тактика *надання нової інформації* в польській сім'ї.

4. Виявлені спільні та відмінні лінгвістичні показники реалізації комунікативних тактик, відмінні показники частотності вживання комунікативних тактик в українській, польській та єврейській сім'ях відображають зумовленість комунікації *діти* → *батьки* позамовним чинником – етнічною належністю сім'ї.

Перспективу дослідження вбачаємо у вивченні особливостей реалізації комунікативних тактик стратегії кооперативності в комунікації батьків до дітей.

1. Трумко О. М. Соціально-індивідуальна природа сімейної комунікації в художньому дискурсі Івана Франка : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / О. М. Трумко. – Львів, 2013. – 20 с.
2. Мельник І. В. Типи комунікативних стратегій / І. В. Мельник // *Studia Linguistica*. – 2011. – Вип. 5. – С. 377–380.
3. Соколовська С. Ф. Прагматичний потенціал комунікативної стратегії ввічливості / С. Ф. Соколовська // *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. – Житомир, 2009. – Вип. 46. – С. 158–161.
4. Дейк Т. А. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. Дейк ; [пер. с англ. В. В. Петрова ; под ред. В. И. Герасимова]. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с.
5. Криницька О. Інтенція як детермінанта ідентифікації та розгортання комунікативної стратегії й тактики у художньому тексті (на матеріалі драм Миколи Куліша) / Ольга Криницька // *Українознавчі студії : Науково-теоретичний журнал Інституту українознавства при Прикарпатському національному університеті ім. Василя Стефаника*. – 2007–2008. – № 8–9. – С. 90–97.
6. Труфанова І. В. О разграничения понятий: речевой акт, речевой жанр, речевая стратегия, речевая тактика / И. В. Труфанова // *Филологические науки*. – 2001. – № 3. – С. 56–65.
7. *Формановская Н. И. Речевое взаимодействие: коммуникация и прагматика* / Н. И. Формановская. – М. : Издательство «Икар», 2007. – 480 с.
8. Безугла Л. Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі / Л. Р. Безугла. – Х., 2007. – 332 с.
9. Кобозева І. М. Лінгвістическа семантика / І. М. Кобозева. – М., 2000. – 352 с.
10. Фоміна Л. В. Комунікативна організація безполучникового складного речення спонукального типу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л. В. Фоміна. – Х., 2000. – 19 с.
11. Ковалів С. Ю. До питання мовленнєвого жанру заспокоєння в англійській лінгвокультурі / С. Ю. Ковалів // *Лінгвістика : зб. наук. праць*. – 2010. – № 2 (20). – С. 151–159.
12. Войцехівська Н. К. Засоби зв'язку між репліками у діалогічних єдностях зі значеннями згоди-дозволу / Н. К. Войцехівська // *Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки»*. – 2007. – Вип. 116. – С. 150–157.
13. Солощук Л. В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англійському дискурсі / Л. В. Солощук. – Х., 2006. – 298 с.
14. Одинцов В. В. Стилистика текста / В. В. Одинцов. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 264 с.
15. Бондарева Н. О. Структурно-семантичні і комунікативно-прагматичні особливості висловлювань із концептом «порада» : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. О. Бондарева. – К., 2005. – 19 с.
16. Шкіцька І. Ю. Аргументація компліментарних висловлювань у маніпулятивній стратегії позитиву / І. Ю. Шкіцька // *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія: Філологія*. – 2011. – Вип. 61. – № 936. – С. 84–88.

17. Франко О. Б. Семантичні та прагматичні параметри спонукального дискурсу (на матеріалі німецькомовних художніх творів ХХ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. Б. Франко. – К., 2007.
18. Артеменко А. Питання-перепити в прамалінгвістичному аспекті / Антоніна Артеменко // Наукові записки. Серія: Філологічні науки. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2000. – Випуск 22 (1). – С. 15–22.
19. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів : навч. посібник / В. І. Перебийніс. – Вінниця : Нова Книга, 2002. – 168 с.

Використані джерела

20. Франко І. Малий Мирон // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 15. – К. : Наукова думка, 1978. – С. 65–71.
21. Франко І. Навернений грішник // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 14. – К. : Наукова думка, 1978. – С. 307–369.
22. Франко І. Маніпулянтка // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 18. – К. : Наукова думка, 1978. – С. 33–88.
23. Франко І. Не спитавши броду // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 18. – К. : Наукова думка, 1978. – С. 325–463.
24. Франко І. Під оборогом // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 22. – К. : Наукова думка, 1979. – С. 35–52.
25. Франко І. Як Юра Шикманюк брів Черемош // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 21. – К. : Наукова думка, 1979. – С. 424–472.
26. Франко І. Великий шум // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 22. – К. : Наукова думка, 1979. – С. 208–317.
27. Франко І. Шука // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 21. – К. : Наукова думка, 1979. – С. 70–76.
28. Франко І. Основи суспільності // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 19. – К. : Наукова думка, 1979. – С. 144–341.
29. Франко І. Борислав сміється // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 15. – К. : Наукова думка, 1978. – С. 256–480.
30. Франко І. Петрії і Довбушуки // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 14. – К. : Наукова думка, 1978. – С. 7–244.
31. Франко І. Воа constrictor [Друга редакція] // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 22. – К. : Наукова думка, 1979. – С. 109–207.
32. Франко І. Мавка // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 15. – К. : Наукова думка, 1978. – С. 91–95.
33. Франко І. Геній // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 18. – К. : Наукова думка, 1978. – С. 191–200.
34. Франко І. Гриць та панич // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 21. – К. : Наукова думка, 1979. – С. 217–287.

STRATEGY OF COOPERATIVENESS IN COMMUNICATION CHILDREN → PARENTS IN FAMILIES OF DIFFERENT ETHNIC ORIGIN (on the basis of Ivan Franko's works)

Oksana Trumko

Ivan Franko National University in Lviv
vul. Universytetska 1, Lviv, 79000, Ukraine
oksana_trumko@ukr.net

The article offers a research of the strategy of cooperativeness as a sign of children's address to parents in the Ukrainian, Polish and Jewish families. It substantiates the interaction *communicative tactics* ↔ *ethnic affiliation of family* by way of analyzing linguistic (speech acts / complex speech acts and communicative senses) and qualitative (frequency) indicators of communicative tactics of *justification, calming, agreement, providing new information, giving advice, praising, stimulating to certain action and stimulating to providing new information*.

Key words: sphere of family communication, strategy of cooperativeness, communicative tactics, speech act, complex speech act, communicative sense.

**СТРАТЕГИЯ КООПЕРАТИВНОСТИ В КОММУНИКАЦИИ
ДЕТИ → РОДИТЕЛИ В СЕМЬЯХ С РАЗЛИЧНОЙ ЭТНИЧЕСКОЙ
ПРИНАДЛЕЖНОСТЬЮ
(на материале произведений Ивана Франко)**

Оксана Трумко

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Университетская 1, г. Львов 79000, Украина
oksana_trumko@ukr.net*

В статье исследована стратегия кооперативности как признак обращения (речи) детей к родителям в украинской, польской и еврейской семьях. Взаимодействие *коммуникативная тактика* ↔ *этническая принадлежность семьи* обосновано путем анализа лингвистических (речевых актов/комплексных речевых актов и коммуникативных смыслов) и количественных (частотность) показателей коммуникативных тактик *оправдания, успокоения, согласия, предоставления новой информации, совета, похвалы, побуждения к выполнению определенных действий и побуждения к предоставлению новой информации*.

Ключевые слова: сфера семейной коммуникации, стратегия кооперативности, коммуникативная тактика, речевой акт, комплексный речевой акт, коммуникативный смысл.

Стаття надійшла до редколегії 2.09. 2013

Прийнята до друку 18.10.2013